

УДК 338.43:636:338.439.5:637

МОЛОЧНЕ СКОТАРСТВО ЛЬВІВЩИНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

О. Бінерт, здобувач

Львівський національний аграрний університет

Ключові слова: обсяг виробництва молока, молочне скотарство, молоко, поголів'я корів.

Проблема відродження молочного скотарства є актуальною й вимагає дедалі глибшого аналізу ситуації, яка склалася, та обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на ефективне відродження молочного скотарства Львівської області. Адже сільськогосподарські підприємства зазнають значних збитків – зменшуються обсяги виробництва молока та значно скорочується поголів'я корів.

Постановка проблеми. Виробництво продукції молочного скотарства завжди було й залишається одним із основних напрямів у вирішенні продовольчої проблеми. Молочні продукти є найважливішою складовою щоденного раціону пересічного вітчизняного споживача. Споживання молока й молочних продуктів на душу населення в Україні не сягає рівня рекомендованих медичних норм. Тому проблема відродження молочного скотарства актуальна й вимагає глибокого аналізу ситуації, що склалася, та обґрунтованих рекомендацій, спрямованих на ефективне відродження молочного скотарства Львівщини й України загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню окресленої проблеми присвячені праці таких науковців: П. Березівського, О. Біттера, П. Саблука, С. Васильчак [1], М. Пархомця [4], М. Ільчук. Особливості функціонування ринку молочної продукції, формування на ньому попиту і пропозиції досліджують К. Г. Кудлай і О. В. Лакішик [3], проблему державного регулювання молочного ринку вивчали Т. Мостенська та В. Топіха, питання аналізу та розвитку ринку молока і молокопродуктів з використанням досвіду Польщі щодо підвищення конкурентоспроможності вітчизняного молокопродуктового підкомплексу висвітлює А. Железняк, широкий спектр питань, присвячених якості молока та молокопродукції, висвітлено у працях О. Федько, Т. Дудара, В. Бойко та ін.

Постановка завдання. Обґрунтування можливостей ефективного відродження молочного скотарства, його аналіз, пошук шляхів їх вирішення на сучасному етапі господарювання є метою нашого дослідження.

Вклад основного матеріалу. Молочне скотарство є однією з провідних галузей АПК України, проте кризові явища не минули й її. Темпи скорочення поголів'я в аграрних підприємствах настільки значні, що вони набувають незворотного характеру. Аналізуючи Львівську область, та й загалом Україну виробництво молока зменшилося через скорочення поголів'я корів. Із 2000 по

2007 рр. велика кількість корів утримується в індивідуальних господарствах населення, збільшуючи при цьому вагу виробництва молока в конкретній області. Аналізуючи період розвитку молочного скотарства у 2000-2007 рр. у Львівській області, можна дійти висновків, що виробництво молока в усіх категоріях господарств зменшилось із 1032,0 до 813,4 тис. т, тобто на 21,2%. В особистих селянських господарствах до 2002 року виробництво молока поступово зростало, а з 2003 року понині окреслилася тенденція до спаду виробництва. На спад виробництва молока у Львівській області значно вплинуло скорочення поголів'я корів, зумовлене загальновідомими чинниками: незадовільна кормова база, великий рівень витрат і собівартості продукції, збитковість виробництва молока та продуктивність тварин. Упродовж 2000–2007 рр. спостерігається зменшення поголів'я корів у 1,8 раза, у тому числі в сільськогосподарських підприємствах – від 36,1 тис. гол. у 2000 до 11,6 тис. гол. у 2007 році, або в 3,1 раза, та особистих селянських господарствах відповідно від 300,8 тис. гол. до 180,5 тис. гол., або в 1,7 раза.

Оскільки одночасно зменшується поголів'я корів у сільсько-господарських підприємствах, це негативно впливатиме на функціонування ринку молока в області. Середньорічний надій молока від однієї корови за досліджуваний нами період зріс на 18%, у тому числі в 2007 році продуктивність молочного стада в сільськогосподарських підприємствах поступово зростала на 17%, порівняно з 1990 роком, і становила 2294 кг, у господарствах населення спостерігалось також зростання з 3273 до 3895 кг, або на 16% (табл. 1).

Загалом ситуація із виробництвом молока досить негативна. Так, за даними Державного комітету статистики України, обсяги виробництва молока загалом в Україні скоротилися з 24,5 млн т у 1990 році до 13,2 млн т у 2006 році, або на 45,8%. Це відбулося за рахунок зменшення виробництва в сільськогосподарських підприємствах з 18,6 млн т до 2,4 млн т, або на 86,8 %. Основною причиною спаду було те, що молочне скотарство виявилось збитковим в Україні. Це зумовлено подорожчанням кормів, випереджальними темпами росту цін на паливно-мастильні матеріали порівняно із закупівельними цінами на молочну продукцію.

На думку багатьох експертів, вирішення проблем, які нині існують у молочній галузі, неможливе без державної підтримки [2]. Так, з метою підвищення конкурентоспроможності вітчизняної молочної продукції держава повинна стимулювати створення великих ферм, оскільки виробництво молока, яке відповідає європейським вимогам, можливе лише у великотоварних сільськогосподарських підприємствах, де є сучасні автоматизовані доїльні зали, а отже, людський чинник зведений до мінімуму.

За досліджуваний період збільшився обсяг продажу молока молокопереробними підприємствами. Якщо у 2000 році переробними підприємствами було перероблено 85,6% молока, то у 2007 році – 96,1% (табл. 2).

Динаміка поголів'я корів, середніх надоїв і виробництва молока за категоріями господарств Львівської області *

Рік	Виробництво молока				Поголів'я корів (на кінець року)				Середньорічний надій від корови, кг		
	господарств, тис.т.Усі категорії	у тому числі:			господарств, тис.т.Усі категорії	у тому числі:			господарств.Усі категорії	у тому числі:	
		підприємства, ** тис.т.сільськогосподарські	господарстваселянськіособисті			** тис.гол.сільськогосподарські підприємства,	господарстваселянськіособисті			сільськогосподарські підприємства**	господарствасособисті селянські
			тис.т	питом а вага, %			тис. гол.	питом а вага, %			
2000	1032,0	66,0	966,0	93,6	336,9	36,1	300,8	89,3	3132	1913	3273
2001	1051,3	60,2	991,1	94,3	337,9	29,7	308,2	91,2	3198	2338	3270
2002	1061,5	46,0	1015,5	95,7	321,2	21,9	299,3	93,2	3199	2140	3271
2003	1000,2	33,1	967,1	96,7	288,5	16,6	271,9	94,2	3146	2013	3207
2004	958,9	31,8	927,1	96,7	261,0	14,8	246,2	94,3	3345	2467	3386
2005	930,4	31,2	899,2	96,6	235,4	14,3	221,1	93,9	3587	2705	3628
2006	892,3	28,8	863,5	96,8	215,1	13,7	201,4	93,6	3821	2605	3882
2007	813,4	27,3	789,1	97	192,1	11,6	180,5	94	3816	2297	3895

*Статистичний щорічник Львівської області за 2007 рік. – Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2008. – 175 с.

**У тому числі фермерські господарства.

Таблиця 2

Структура реалізації молока сільськогосподарськими підприємствами Львівської області, % *

Джерела реалізації	Рік					
	2000	2003	2004	2005	2006	2007
Переробним						

підприємствам	85,6	88,4	91,9	93,5	94,9	96,1
На ринку	7,8	2,9	1,5	1,5	0,9	0,6
Населенню **	5,9	3,7	2,2	1,6	0,9	0,6
Інші джерела реалізації	0,7	4,9	4,4	3,4	3,3	2,7

* Розраховано на основі даних ЛОУС [5].

** Через систему громадського харчування та в рахунок оплати праці.

Отже, основним джерелом збуту молока є переробні підприємства. Вони у багатьох випадках утримують монопольні позиції, тому що більшість сільськогосподарських підприємств не мають матеріальної бази для тривалого зберігання й переробки молочної продукції та вимушені продавати її своїм партнерам на умовах, які їм диктують [4].

Для стабілізації економічного й фінансового стану сільськогосподарських підприємств необхідно більше уваги приділяти розвитку кооперування та агропромислової інтеграції. Відносини між структурними підрозділами інтегрованого формування слід будувати на взаємовигідній основі, що дасть змогу створити чітку схему проходження продукції: виробництво – переробка – реалізація.

Висновки. У перспективі збільшення виробництва продукції молока можна буде досягнути за рахунок значного збільшення поголів'я корів, використання високопродуктивних порід тварин, для яких характерна висока продуктивність. Підвищення продуктивності корів у господарствах Львівської області буде цілком досяжним за умов покращання кормової бази, збільшення рівня заробітної плати з метою підвищення стимулювання працівників, щорічного оновлення молочного стада за рахунок високопродуктивних первісток.

Бібліографічний список

1. Васильчак С. В. Аналіз розвитку молокопереробної промисловості Львівщини / С. В. Васильчак // Економіка АПК. – 2005. – № 3. – С. 18 – 21.
2. Канцевич С. І. Державний механізм регулювання ринку молока / С. І. Канцевич // Економіка АПК – 2008. – № 9. – С. 133 – 139.
3. Лакішик О. В. Формування пропозиції на внутрішньому ринку молока / О. В. Лакішик // Економіка АПК. – 2006. – № 10. – С. 110 – 115.
4. Пархомець М. К. Економічний механізм розвитку молокопродуктового підкомплексу АПК Західного регіону України / М. К. Пархомець. – Тернопіль : Екон. думка, Ерудит, 2002. – 325 с.
5. Сільське господарство Львівщини у 2007 році : стат. зб. – Львів : ЛОУС, 2008. – 175 с.

Бинерт О. Молочное скотоводство Львовщины: проблемы и перспективы развития

Проблема восстановления молочного животноводства является актуальной и требует глубокого анализа сложившейся ситуации и обоснованных рекомендаций, направленных на эффективное восстановление молочного животноводства Львовской области. Ведь сельскохозяйственные предприятия

терпят значительные убытки – уменьшаются объемы производства молока и значительно сокращается поголовье коров.

Ключевые слова: объем производства молока, молочное скотоводство, молоко, поголовье коров.

Binert O. Milk cattle-breeding of Lviv region: problems and future development

The problem of regenerating of milk cattle breeding is actual and demands to analyse given situation more deeper and to ground the references directed on the effective regenerating of milk cattle breeding in Lviv region. Nevertheless agricultural enterprises suffer great losses – (because) the volume of milk production is being decreased and livestock is being reduced.

Key words: the bulk of milk production, dairy cattle, milk, cow live-stock.